

Innst. O. nr. 68.

(1998-99)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. og lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer.

Ot.prp. nr. 19 (1998-99).

Til Odelstinget.

Sammendrag

Olje- og energidepartementet foreslår i proposisjonen endringer i §§ 1, 4 og 5 i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven), og § 10 i lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer.

Departementet viser til at konsesjonslovgivningen for vannfall omfatter både ressursforvaltning i videste forstand og konsesjonsbestemmelser i tilknytning til konkrete erverv eller leie av vannfallrettigheter og kraftanlegg. Konsesjonslovgivningen skal ivareta nasjonal kontroll og styring av vannfallrettighetene som naturressurs. Erverv av eiendomsrett eller bruksrett til vannfall som ved regulering kan utbringe mer enn 1 000 naturhestekrefter krever konsesjon. Konsesjonsplikten fremgår av industrikonsesjonsloven § 1. Dagens regelverk oppstiller ikke konsesjonsplikt ved erverv av langsiktig disposisjonsrett til den kraften vannfallet utbringer, f.eks. ved utleie av retten til uttak av kraft.

Departementet viser videre til St.prp. nr. 157 (1981-82) og Innst. S. nr. 152 (1982-83), om ramme- ne for utøvelse av fylkeskommunalt medeierskap. Medeierskapet tildeles fylkeskommunen, som kan kanalisere kraften gjennom et fylkesomfattende kraftverk eller flere regionale kraftselskaper i fylket. Kraften skal dessuten brukes til å dekke kraftbehovet i distriktet.

Departementet viser til at fylkeskommuners medeierskap ved utbygging av statens vannkraft ikke er konsesjonspliktig etter gjeldende lovgivning. Det samme gjelder langsiktig utleie fra fylkeskommunene av denne disposisjonsretten, selv om dette i realiteten innebærer en eksklusiv rett til vannkraftressursen for en periode som tilsvarer en konsesjonsperiode på 50-60 år. For å hindre at slik utleie skal falle utenfor re-

gelverket, foreslås det inntatt en bestemmelse i industrikonsesjonsloven § 1 første ledd om konsesjonsplikt for avtaler om erverv av langsiktig disposisjonsrett til vannkraftressurser. Bestemmelsen vil også omfatte andre langsiktige avtaler om kraftdisponering uavhengig av om det er meddelt konsesjon for erverv av vannfall og kraftanlegg tidligere. Det foreslås videre inntatt en bestemmelse i industrikonsesjonsloven § 4 første ledd og § 5 første ledd om vilkår for å få konsesjon til å erverve langsiktig disposisjonsrett til vannfall.

I proposisjonen foreslås industrikonsesjonsloven § 4 og vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 2 endret slik at minst $\frac{2}{3}$ av kapitalen og stemmene må være på offentlige hender for at selskapet skal regnes som offentlig. Etter gjeldende lov er det tilstrekkelig at minst $\frac{2}{3}$ av kapitalen er på offentlige hender.

Lovutkastet har vært oversendt Justisdepartementet, Finansdepartementet, Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Landbruksdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet til høring.

Det er i proposisjonen redegjort for dagens konsesjonsregler og bakgrunnen for lovendringsforslagene og for de økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene. Departementet viser i denne sammenheng til at innføring av konsesjonsplikt medfører at det må søkes om konsesjon for avtaler om erverv av langsiktig disposisjonsrett til vannkraftressurser. Konsesjonsplikten gjelder enhver som erverver slik disposisjonsrett, med unntak av staten selv. Departementet mener at innføringen av konsesjonsplikt ikke medfører økonomiske eller administrative konsekvenser av noen betydning. Det samme gjelder presiseringen i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven om at stemmeandelen også skal inngå i vilkåret for å bli meddelt konsesjon.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Aud Blattmann, Gard Folkvord, Gunn Karin Gjøl, Bent Hegna, Torny Pedersen og lederen Jens Stoltenberg, fra Kristelig Folkeparti, Bror Yngve Rahm og Lars Rise, fra Senterpartiet, John Dale, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Lange-land, og fra Venstre, Gunnar Kvassheim, viser til at det er et viktig mål å sikre offentlig styring og kontroll med vannkraftressursene som er en del av vår nasjonalformue. Konesjonslovgivningen skal ivareta denne styringen og kontrollen over vannfallsrettighetene.

Flertallet viser til at enkelte disposisjoner over vannfallsrettigheter har ført til en uthuling av den statlige ressursforvaltningen gjennom industrikonesjonsloven fordi langtidsleie etter dagens lov ikke er konesjonspliktig. For å styrke den offentlige styringen støtter flertallet derfor det fremlagte forslaget om at også langtidsutleie blir konesjonsbelagt.

Flertallet har merket seg at Nordland fylkeskommunes håndtering av medeiendomsretten har utløst denne proposisjonen. Flertallet viser til St.prp. nr. 157 (1981-82) som inneholder rammene for utøvelse av fylkeskommunalt medeierskap. Ved behandling av proposisjonen sluttet Stortinget seg til departementets opplegg, jf. Innst. S. nr. 152 (1982-83). Innstillingen inneholder også presisering av fylkeskommunenes anledning til reelt å kunne motta eierandeler.

Flertallet har merket seg at Nordland fylkeskommune, gjennom A/S Nordlandskraft (eid av fylkeskommunen og offentlige kraftselskaper i Nordland), den 2. september 1998 inngikk avtale med det amerikanske eide selskapet Eastern Group, med sete i England, og det svenske selskapet Lunds Energi AB om en langtidsleie på 55 år. Denne avtalen gir rett til uttak av medeierskapskraften. Langtidsleien gjelder fylkeskommunens medeierskap i 30 pst. av Stor-Glomfjord og fylkeskommunens medeierskap i Kobbelv.

Flertallet bemerker at ved innføringen av den nye energiloven i 1991 ble ervervsfunksjonen og disponeringen skilt, og samtidig ble kraftleiekonesjonen fjernet.

For at man fortsatt skal sikre offentlig styring er det derfor nødvendig å endre den del av gjeldende lovgivning av lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v., til også å gjelde konesjonsplikt i langsiktige leieforhold.

Flertallet slutter seg også til forslaget i proposisjonen om endringer i styringsretten. Endringen har et innhold som sikrer en bedre offentlig styring av vannkraften, der $\frac{2}{3}$ av kapitalen og stemmene eies av foretak organisert etter lov om statsforetak, en eller flere kommuner eller fylkeskommuner.

For å unngå at minoriteter blokkerer vedtak som kan ha stor betydning for selskapet og majoritets-eierne uten at disse har reell beslutningsmyndighet i forhold til sitt økonomiske ansvar, er det viktig at aksjekapital og stemmerett i generalforsamling følges ad. Flertallet mener derfor at konesjonslovene som styringsredskap blir mer anvendelig på den måten at en unngår spekulative selskapsdannelser som kan ut- hule konesjonslovgivningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, og fra Høyre, Jan Johnsen og Jan Tore Sanner, vil gå imot de foreslåtte endringene i industrikonesjonsloven og vassdragsreguleringsloven. Disse medlemmer mener at konesjonslovgivningen står i veien for en effektiv utnyttelse av kraftressursene, utestenger privat kapital og hindrer i mange tilfeller realisering av ellers lønnsomme utbyggings- og opprustningsprosjekter. Disse medlemmer mener dette tilsier at konesjonslovgivningen og hjemfallsinstituttet burde mykes opp istedenfor å strammes til. Disse medlemmer mener at det private eierskapet allerede er for lite og at det må økes for å utvikle elmarkedet. De foreslått lovendringene vil redusere kommunenes, fylkeskommunenes og lokale kraftselskapers muligheter til å inngå langsiktige avtaler og samarbeid med hverandre, norske og utenlandske investorer. Avhengigheten av Statkraft som samarbeidspartner og Statkrafts dominans i kraftmarkedet vil bli styrket.

Disse medlemmer viser også til at det i forbindelse med energi- og miljøkomiteens høringer har fremkommet vesentlige innvendinger mot både intensjonen bak forslaget og til selve lovteksten. Energiforsyningens Fellesorganisasjon EnFO, skriver bl.a. i sin høringsuttalelse datert 7. januar 1999:

«Lovforslaget og dets premisser er imidlertid så upresist i formen, at det er nødvendig å etterlyse både presiseringer og en bedre konsekvensvurdering. Forslaget innebærer dessuten en generell innskrenkning i forhold til fylkeskommunenes medeiendomsrett. (kfr. St.prp. nr. 157 (1981-82) og Innst. S. nr. 152 (1982-83)).»

På denne bakgrunn vil disse medlemmer gå imot de foreslåtte endringene.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. og lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer.

I.

I lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. gjøres følgende endringer:

Kapitel I. Om vannfall

§ 1 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Konsesjonsplikten gjelder også avtaler om erverv av langsiktig disposisjonsrett til vannkraftressurser.

§ 4 første ledd første til tredje punktum skal lyde:

Foretak organisert etter lov om statsforetak, norske kommuner og fylkeskommuner kan, når ikke almenne hensyn taler derimot, få konsesjon til å erverve eiendomsrett, bruksrett *eller langsiktig disposisjonsrett* til vannfall på de nærmere betingelser Kongen fastsetter. Det samme gjelder aksjeselskaper, andelslag og andre sammenslutninger hvor minst $\frac{2}{3}$ av kapitalen *og stemmene* eies av foretak organisert etter lov om statsforetak, en eller flere kommuner eller fylkeskommuner, såfremt utbyggingen av vedkommende vannfall hovedsakelig skal utnyttes til alminnelig kraftforsyning. Staten har forkjøpsrett til aksjer eller parter etter denne bestemmelse dersom $\frac{2}{3}$ av kapita-

len *og stemmene* i aksjeselskaper, andelslag og andre sammenslutninger ikke lenger eies av en eller flere kommuner eller fylkeskommuner.

§ 5 første ledd skal lyde:

Norske statsborgere og statsborgere i andre stater som er parter i EØS-avtalen, andre utlendinger og juridiske personer, kan under særlige omstendigheter få konsesjon til å erverve bruksrett *eller langsiktig disposisjonsrett* til vannfall som tilhører staten, foretak organisert etter lov om statsforetak, norske kommuner eller fylkeskommuner på de nærmere betingelser som Kongen fastsetter.

II.

I lov av 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer gjøres følgende endring:

§ 10 nr. 2 første ledd skal lyde:

Når en regulering hovedsakelig skal utnyttes til alminnelig kraftforsyning og hensynet til andre almenne interesser ikke taler mot det, kan reguleringskonsesjon gis på ubegrenset tid for vassdrag hvor vannkraften skal utnyttes av foretak organisert etter lov om statsforetak, en norsk kommune eller flere norske kommuner eller fylkeskommuner i fellesskap eller av aksjeselskaper, andelslag eller andre sammenslutninger hvor minst $\frac{2}{3}$ av kapitalen *og stemmene* eies av foretak organisert etter lov om statsforetak, en eller flere kommuner eller fylkeskommuner.

III.

Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 12. mai 1999.

Jens Stoltenberg,
leder.

Torny Pedersen,
ordfører.

Aud Blattmann,
sekretær.